

Possent Ultimo adferri quædam loca Patrum, ut Athanasii serm. 3. contra Arianos; ubi dicit, omnes hereticos habere inutiliem aquam. Item Ambrosii lib. de iis, qui mysterioris initiantur cap. 4. ubi dicit: « Non sicut Baptismus perfidorum; » Et Leonis ep. 77. ad Nicetam cap. ult. ubi dicit, nullum haereticum posse dare per Sacra menta sanctificationem.

Respondeo; Athanasius duo dicit. Primum sic ait: « Ariani autem veniunt in periculum, ne amittant integratatem mysterii, loquuntur de Baptismate. » Secundo absolute negat Baptismum Arianorum, aut aliorum hereticorum mundare: « Non enim, inquit, qui simplieriter ait, Domine, is est, qui donat legitimum Baptisma, sed qui non men exprimit, et fidem rectam habet. » Priori loco agit de ipsa substantia Sacramenti, et ideo non dicit, absolute Baptismum Arianorum non esse integrum, sed ait periculum esse, ne aliquando non sit integrum, quia nimis mirum facile erat, ut corrumperent formam, et nomine Patris, et Fili dicerent factorem, et facturam, ut ipse ibidem ait. Posteriori loco non agit de substantia, sed de utilitate Sacramenti: et ideo absolute haereticos, quia carent recta fide, non sanctificare eos, quos baptizant, quod intelligitur de illis, qui eis in haeresi consintinent. Et eodem modo loquuntur Ambrosius, et Leo, et alii. Unde nunquam dicunt isti Patres, Baptismum haereticorum esse iterandum, quod certe dicent, si de substantia loquentes.

CAPUT XXVII.

Requiri intentionem faciendi quod Ecclesia faciat.

Restat postrema quaestio de causa ministeriali: Sitne intentio ministri necessaria ad Sacra menta perfectionem. Quatuor erunt partes hujus questionis. Primo, explicanda erit sententia hereticorum. Secundo, sententia Catholicorum simul explicanda, et vindicanda a mendacis adversariorum. Tertio, confirmanda veritas. Quarto, solvenda objections.

Quantum ad Primum, nova haeresis nostro tempore exorta est, non requiri intention-

nem in ministro Sacramenti; sed Sacramentum omnino perfici, si res, et verba ad sint, etiam si minister joco, aut irrisorie, aut flete, et mendaciter actionem illam peragat. Primus auctor videtur fuisse Lutherus. Sic enim scribit in lib. de captivitate Babylonica cap. de Baptismo: « Non dubitem, inquit, si quis in nomine Domini suscipiat, etiam si impius minister non det in nomine Domini, vere baptizatum esse in nomine Domini. Non enim in conferentis tantum, quantum in suscipientis fide, vel usu sita est virtus Baptismi, sicut legitur exemplum de quadam mimo per jocum baptizato. » Et in art. 42. eorum, quos Leo Papa damnavit: « Si sacerdos, inquit, non serio, sed joco absolveret: si tamen credit se esse absolutum verissime est absolutus. » Et in assertione idipsum confirmat; neenon in lib. de Missa privata, anno 34 edito, idem probat tribus argumentis, quæ postea solventur.

Joannes Calvinus Lutherum secutus in Annotatio Concilii Tridentini sess. VII, can. 41: « Quod, inquit, de intentione consecrandi garriunt, a sophistis nulla probabili ratione fuit proditum. » Et infra: Ergo vero sancta ecclesia Christi institutione tantum defero, ut si Epicureus quispiam, intus totam actionem subsannans, mihi oenam ex Christi mandato, et secundum regulam ab eo datam, ritu legitimo administret, non dubitarem panem, et calicem illius manu prorecta vera mihi esse corporis et sanguinis Christi dignora. » Idem docet Tilmanus Heshusius in lib. de sexcentis erroribus Pontificiorum, loco 15.

Idem etiam Martinus Kemnitius in 2. par. Examini pag. 141. et seq. ubi fuse de hac tractat. Et quamquam pag. 146. docet, actionem Sacramentalem non debere esse mimicam subsannationem, aut ridiculum lumen, in quo videtur nobiscum convenire: tamen intelligit hoc de exteriori actione tantum, non de intentione interna. Nam postea pag. 154. docet, Sacramentum esse verum, licet minister animo irrisorio Sacramentum administret: et tota disputatione id contendit, non pendere Sacramenti efficaciam ullo modo ab intentione ministri. Et infra pag. 1045. ubi agit de Absolutione: « Nec sollicita, inquit, esse debet conscientia de intentione ministri, sed si vox Evangelii annuntiatur, fide cum apprehendens, statutus se coram Deo absolutum: quidquid sit de sacerdotis animo. »

CAPUT XXVII.

Ad hanc haereticorum sententiam proxime accessisse videtur Ambrosius Catharinus, qui in opusculo de intentione ministri Sacramentorum distinguunt duplex intentionem: unam, faciendi simpliciter actum externum, quem facit Ecclesia: alteram, faciendi actum externum non simpliciter, sed ut Sacramentalem, sive animo celebrandi mysterium, quod Christus instituit, et Ecclesia celebrat. Et quidem priorem intentionem ait requiri, posteriorem negat. Itaque si quis dum puerum baptizat, intendat fundere aquam super puerum, et dicere: Ego te baptizo, secundum Catharinum erit verum Sacramentum, etiam si ille intendat aquam fundere, et illa verba dicere solum ad lavandum corpus pueri a sordibus, vel ad ludendum eo modo. Quae opinio non video quid differat a sententia Kemnitii, et aliorum hereticorum, nisi quod Catharinus in fine opusculi subiecti se Apostolica sedi, et Concilio; illi autem ridens utrumque.

Quantum ad Secundum, sententia Catholicorum est, requiri intentionem faciendi, quod facit Ecclesia. Ita enim expresse habent Concilium Tridentinum sess. VII, can. 41. et Concilium Florentinum in instructione Armenorum.

Sunt autem hoc loco quædam notanda. Primo, non ita requiri, ut minister habeat intentionem generalem faciendi, quod facit Ecclesia, ut non possit habere particularem: imo melius est habere particularem, id est, conferendam Sacramentum Baptismi, Absolutionis, Confirmationis, consecrandi Euchariastiam etc. Sed qui non nosset nostra mysteria, satis esset, si in generali intendenter facere, quod facit Ecclesia: et hoc docent Concilia.

Secundo, non est opus intendere, quod facit Ecclesia Romana, sed quod facit vera Ecclesia, quæcumque illa sit, vel quod Christiani institui, vel quod faciunt Christiani: ista enim in idem recidunt.

Petes, quid si quis intendat facere, quod facit Ecclesia aliqua particulari, et falsa, quam ipse putat veram, ut Genevensis, et intendat non facere, quod facit Ecclesia Romana? Respondeo, etiam id sufficere. Nam qui intendit facere, quod facit Ecclesia Genevensis, intendit facere, quod facit Ecclesia universalis. Ideo enim ille intendit facere, quod facit talis Ecclesia, quia putat illam esse membrum Ecclesie verae universalis: licet fallatur in cognitione verae Ec-

clesie. Non autem tollit efficaciam Sacramenti error ministri circa Ecclesiam, sed defectus intentionis. Atque hinc est quod in Ecclesia Catholicæ non rebaptizantur baptizati Genevensibus, qui tamen dum baptizant, intendunt facere quod facit Ecclesia Genevensis, et non quod facit Ecclesia Romana. Adde quod cum Ecclesia vera Romana, et Ecclesia falsa Genevensis non dissentiant, quod substantiam Baptismi, sed solum quod accidentiaris ceremonias: si quis aliqui Catholicus intenderet baptizare, quo modo ministri Geneveses ministrant, et non quo modo Sacerdotes Catholicæ, is intenderet verum Baptismum quod substantiam, sed absque ceremoniis accidentariis. Proinde verum Sacramentum conferari, quanvis peccaret et tamquam de haereticis, jure puniri posset.

Tertio, non requiritur necessario actualis intentio, nec sufficit habitualis, sed virtuialis requiritur, et sufficit, quamvis danda sit opera, ut actualis habeatur. Actualis dicitur, quando minister actu habet talen intentionem: que quidem actualis intentio non requirit, ut quidam scrupulosi faciunt, ut dicamus ora aut corde illa formalia verba, Intendo hoc facere, aut volo hoc facere, sed tantum requirit, ut homo sit praesens animo, et attente faciat, quod facit. Ista enim dicitur intentio in actu exercito, ut loquitur Cajetanus, et ut diximus, non necessario exigitur; quia non est in nostra potestate, quin distraheatur aliquando nostra cogitatione, etiam dum res sanctissimas agimus. Habitualis dicitur inclinatio quædam, seu promptitudo ex habitu infuso, vel acquisito, qualis etiam in dormiente inesse potest: et hæc sine dubio non sufficit. Nam actus inde procedens, non est humanus, et deliberatus; aliqui baptizatus diceretur, si quis a dormiente, vel ebrio baptizatus esset. Virtuialis dicitur cum actualis intentio in presenti non adeat ob aliquam evagationem mentis, tamen paulo ante adfuit, et in virtute illius fit operatio: et haec omnium consensu requiritur, si actualis non adsit, et sufficit. Neque repugnat huic doctrine S. Thomas, licet 3. par. q. LXIV, art. 8. dicat, sufficere habituali intentionem. Nam (ut ipse se explicat) per habituali intelligi virtuali, ipse enim solum meminit intentionis actualis, et habitualis. Scotus autem, et Gabriel et alii posteriores, majoris claritatis gratia fecerunt tri-membrem distinctionem, et virtualem ap-

pellarunt, quam S. Thomas vocat habitualem, et addiderunt aliam habitualem, quam S. Thomas omisit.

Ultimo notandum est, in hac tota doctrina mirifice convenire Catholicos doctores, uno Catharino excepto : Id quod patchit ex refutatione mendaciorum Tilmanni et Kemnitii.

Primo; Uterque auctor locis notatis dicit, Concilium Tridentinum definitissime, non esse ratum Sacramentum, nisi minister intendat non solum actum, sed etiam finem Sacramenti, id est, intendat illud, propter quod Sacramentum est institutum : quod certe multum distat nostra sententia.

Sed hoc merum mendacium est, Concilium enim in toto can. II. non nominat finem Sacramenti, neque dicit Concilium, ut illi videntur accepisse, oportere ministrum intendere id facere, quod Ecclesia intendit, sed quod Ecclesia facit. Porro, quod Ecclesia facit, non finem, sed actionem significat. Denique ex praxi id constat. Nam neque vetus Ecclesia rebaptizabat baptizatos parvulos a Pelagianis, neque nos rebaptizamus baptizatos a Zwinglianis et Calvinistis, et tamen scimus omnes istos baptizare sine intentione veri finis, qui est tollere peccatum origine. Neque tamen volumus a Concilio definitum id, quod vult Catharinum, et quod Kemnitius vellet, nimurum, ut solum intendat minister facere actum externum, quem Ecclesia facit : id enim non erat opus definire, cum a nemine unquam negotium fuisse, nec posset negari. Deinde qui intendit facere externum actum, sed non serio, is non intendit facere, quod facit Ecclesia, sed intendit simulare, quod facit Ecclesia. Quomodo milites illi, qui genu flexo, dicebant Christo : Ave Rex Iudeorum, vere intendebant flectere genua, et dicere illa verba tamen quia non serio, sed joco id faciebant, nemo dicet eos infandisse facere, quod faciunt qui adorant suos Reges, sed intendisse simulare adorationem.

Secundo Kemnitius dicit, Scholasticos inter se dissentire, quod Magister Sententiarum, et Innocentius Papa IV. velint sufficere intentionem faciendi, quod Christus instituit. Alexander autem Alesnis, et Gabriel velint requiri etiam intentionem finis Sacramenti.

Sed non vere dissentunt Scholastici, si recte intelligentur : omnes enim in IV. sent. dist. 6. docent, id ipsum, quod Magister docet. Neque excipiendi sunt Alexander et

Gabriel. Nam Alexander in 4. par. summa qvest. 43. memb. 4. art. 2. dicit quidem requiri in ministro intentionem finis Sacramenti, sed per intentionem finis intelligit intentionem actionis integrę, et compleię, et sic idem dicit, quod alii dicunt, sed alias verbis. Id ita esse, patet ex eodem loco, ubi duplēcē finē distinguunt; unum intrinsecum operi, qui nihil est aliud, nisi terminus et complementum actionis; alterum extrinsecum, qui est fructus, et utilitas rei. Verbi gratia, in Sacramento, finis intrinsecus est completa ceremonia per res, et verba rite conjuncta; finis extrinsecus est remissio peccatorum. Affirmat autem Alexander intentionem prioris finis necessario requiri, non autem posterioris.

Porro Gabriel in IV. dist. 6. qvest. 4. conclus. 3. dicit, requiri intentionem ministri, non solum respectus actus baptizandi, ut objecti, sed etiam respectus effectus, ut finis. Accepti autem Gabriel haec omnia a Scoto in IV. dist. 6. qvest. 5. Uterque autem, ut ipsi se explicant, intelligent per actum, ut objectum, ipsum actum externum, quemam etiam intendere posset, qui joco baptizare vellet : quam intentionem etiam nos diximus non sufficere. Per effectum autem, ut finem intelligent finem quemdam generalem, et remotum, non particularem, et proximum. Non enim volunt requiri, ut minister intendat effectum gratiae, vel salutis, sed solum ut intendat id facere in baptizato, quod faciunt Christiani in iis, quos baptizant : sic enim Scotus explicat. Hoc autem nihil est aliud, quam dicere requiri intentionem respectu operis, non ut est opus quoddam naturale, et quod joco fieri potest, sed ut est opus sacrum, seu ut est ceremonia, quam Christus instituit, sive qua Christiani utuntur. Atque ita recedit hec sententia in id, quod omnes Catholici dicunt.

Quantum ad Tertium, probanda est sententia Ecclesie. Prima ratio; Sic ut certa forma verborum requiritur necessario, ut determinetur indifferencia materie; ita requiritur aliiquid, quo determinetur indifferencia forme. Nam illa verba: Ego te baptizo, et similia, possunt habere variae significations. Nam baptizare est tingere aquis, tingit autem aquis, qui lavat sordes corporis, qui refrigerat, qui lavando medetur etc. At nihil fingi potest, quo determinetur haec indifferencia forme; nisi intentione ministri, qui illa verba profert, et cuius est tota ac-

minus super familiam suam? ubi fidelitas et prudenter indicant talem esse hunc servum, ut in eius arbitrio sit facere et non facere: ad hoc enim requiritur fidelitas et prudenter. Praterea ideo vocantur prepositi, ad Roman. XII: Qui praevest in sollicitudine; et Hebr. XIII: Obedite prepositis. Denique non determinavit Christus particulares actiones, sed ait: Quorū remiseritis peccata, remittentur ei (1), Joan. XX, ubi manifeste relinquit in eorum arbitrio, ut solvant, vel ligent. Et haec ratio plane convincit. Nam cum ejusmodi instrumenta potissimum sint instrumenta per voluntatem et intentionem; si haec tollatur, desinunt esse instrumenta.

Tertia ratio sumitur ex discriminare inter verba speculativa et practica. Nam verba speculativa, quia totam efficaciam suam habent in significando, a quo cumque dicantur, eamdem vim habent: idem enim significant verba, sive dicantur ab homine sobrio, sive ab ebrio, sive etiam a psittaco, vel ab asina Balaam, modo non sit ambigua significatio, quia tunc, ut diximus, debet determinari ex intentione dicentis. At verba practica, quae praeter significacionem habent efficiemtiam, non sunt efficacia, nisi dicantur ab eo, qui habet potestatem et voluntatem faciendi quod verba significant. Id patet inductione.

Nam imperia Regum et Judicium sunt efficacia, non imperia privatorum. Similiter qui habent donum miraculorum, efficaciter imperant morbis et demonibus, non autem alii, etiam si iisdem verbis utantur. Et ratio est, quia cum verba per se et naturaliter non sint operativa, necesse est ut tunc solum sint efficacia, cum ab eo dicantur, qui habet potestatem. Idem de voluntate probari potest, nam potestas numquam exit in actu, nisi velit, qui eam habet. Quare de potestate prophetandi dicit Apostolus I. Corinth. XIV: *Spiritus Prophetarum prophetis subjecti sunt* (2). Et idem patet experientia; nam si Rex sine intentione, ut somnando, jubet aliquem occidi, imperium non solet mandari executioni, quia non constat, an velit, licet possit Rex illud jubere. Sed constat verba Sacramentorum esse verba practica, cum sint instrumenta justificationis; ergo requirunt potestatem et voluntatem, ac prouide intentionem.

Si quis Objiciat, verba Sacramentorum habere in se virtutem operativam ex Christi

(1) Matth. XXIV, 45; Rom. XII, 8; Hebr. XIII, 17; Joan. XX, 23. — (2) I. Cor. XIV, 32.

institutione; proinde non pendere eorum efficaciam ab intentione vel potestate ministri.

Responderi debet, duas esse Theologorum sententias. Aliqui enim, ut Cajetanus 3. par. quest. LXIV. art. 1. et Sotus IV. dist. 1. q. 3. art. 1. et Ledesmus ibidem, volunt in ipso etiam ministro esse virtutem operativam efficienter et instrumentaliter, ut est in Sacramento, et secundum hanc sententiam facilis est solutio. Nam in verbis Sacramentalibus est virtus operativa, sed dependenter a ministro. Tunc enim solum illa verba habent virtutem, dum conjuguntur cum virtute, qua est in ministro.

Alii tamen sentiunt ministrum non habere in vine ullam efficientem respectu justificationis, sed eam solum esse in Sacramento: ministrum autem solum concurrere, applicando Sacraenta; quomodo qui plantat et qui rigat (quibus comparat apostolus ministros Ecclesie, 1. Cor. III) non producent efficienter et physice fructus arborum, sed applicant agentia. Ita videtur quibusdam sentire S. Thomas 3. par. quest. LXIV. art. 1. ad primum. Neque inferri debet: Ergo ministri secundum hanc sententiam non vere et proprie consecrant, absolvunt, lauant, reconciliant etc. Nam hoc interest inter agentia voluntaria, et res ceteras, quod res ceterae non dicuntur proprie agere, quando solum applicant agentia: non enim dicitur proprie felis incendisse domum, si ignem applicuit, sed dicitur domus illa causa combusta. At agentia voluntaria quando de industria applicant agentia, dicuntur propriissime agere. Nam et medius proprius curat ægrotum, cum adhibet medicinam salutarem; et proprie illum occidit, cum de industria pro medicina porrigit venenum. Et secundum hanc sententiam respondendum est ad objectionem positam, verba Sacraenta non habere virtutem, et proinde non esse Sacraenta, nisi quando moventur a Deo ut instrumenta; non autem moventur a Deo ut instrumenta, nisi quando pronuntiantur ab eo, cui ipse commisit. Quare semper aliquo modo pendent verba Sacraenta a ministri potestate et voluntate. Quamvis igitur prior sententia probabilior videatur: tamen secundum utramque recte solvitur argumentum.

Quarta ratio ex absurdis, que aliqui sequoruntur, ut beatus notatus Hugo de S. Victore lib. II de Sacramentis par. 6. cap. 13. Nam

primo, si parens aliquis duceret filium ad balneum, et dum puerum immergit, more Christiano signaret eum cruce, et diceret: Lavo te in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, nimis invocans Deum, ut bene cedat illa lotio, et nihil de Baptismo cogitans; tunc ille puer deberet dici baptizatus, si non requiratur intentio baptizandi, sed sufficientia materia et forma quomodocumque prolativa. Hoc tamen plane ridiculum est.

Secundo, si Sacerdos in mensa legeret Evangelium, ut fieri solet in mensa Prelatorum et religiosorum; et inter legendum pronuntiaret illa verba: *Hoc est corpus meum. Et: Hic est sanguis meus: jam totus panis et totum vinum illius mense essec consuetum, si non requiratur intentio.*

Tertio, si cum aliquis ancillam conductit, diceret: *Accipio te in meum (intelligens), sed non exprimens ancillam) et illa diceret: Accipio te in meum (intelligens herum, sed non exprimens) jam illi essent conjugati.*

CAPUT XXVIII.

Solventur argumenta.

Superest arguenda solvere. Primo Lutheri. Secundo Calvinii. Tertio Kemnitii. Quarto Catharini.

Primum argumentum Lutheri ex assertione articuli 12. Verbum Dei, quacumque intentione dicatur, excitat fidem in audiente. Sed fides est que justificat; ergo verbum Sacramentale, quacumque intentione profatur, efficax est et confirmat. Quia Philip. I Apostolus gaudet predicari verbum quacumque intentione, etiam si aliqui predicarent, ut invidiam Paulo conflarent, quia nimis etiam eo modo poterat verbum esse fructuosum: igitur eodem modo verbum in Sacramentis, licet joco prolatum, utile erit.

Secundo confirmat idem Lutherus in lib. de Missa privata, ex eo quod Alexander Episcopus Alexandrinus ratum habuisse legitur Baptismum, quem Athanasius puer alias pueris per jocum contulerat. Item ex eo, quod legitur in aliis historiis de quibusdam Gentilibus parasitis, qui unum ex suis baptizavunt, ut rideant Christianos, et ille tamen continuo conversus est, ubi aqua eum

CAPUT XXVIII.

tetigit, ex quo intelligimus fuisse illum verum Baptismum.

Respondeo, Primum argumentum recte probare apud eos qui sentiunt cum Lutherio Sacraenta tantum esse instituta ad excitandam fidem, et solam fidem justificare: at apud nos nihil concludit. Nam etiam si concedamus verbum quacumque intentione prolatum, posse excitare fidem, non tamen concedimus verbum quacumque intentione prolatum habere posse effectum Sacraentalem. Ratio discriminis est, quia ad excitandam fidem non requiritur illa efficiencia, sed sufficiet significatio, ut notum est.

Ad confirmationem dico, aliud esse intendere non concionari, aliud intendere concionari, sed ob malum finem. Paulus de hoc posteriore loquitur; et hoc modo concedimus Baptismum esse verum et efficacem cum minister intendit vere baptizare, licet ob malum finem. Dices etiam, qui intendit non concionari serio, si tamen verba concionis proferat, fructum facere poterit? Ergo etc. Respondeo, non esse eamdem rationem verbi concionis et Sacraentalem. Nam verba concionis sunt verba, ut sic dicam, speculativa, que non pendent ab intentione; verba Sacraentalia sunt practica, que, ut probavimus, pendent ab intentione.

Quamvis autem argumenta haec concludant in via Lutheri, tamen non esse rectam eam viam, patet ex istis iudeis argumentis. Nam concluditor sola verba sufficere sine aqua, vel alio elemento, item concludunt Sacraenta posse conferri ab ebrio, item etiam a pica.

Ad Secundam confirmationem respondeo, duobus modis posse per jocum Sacraenta conferri (ut explicat Hugo lib. II de Sacraentis par. 6. cap. 12.) Uno modo, ut qui ludunt, intendant vere Sacraenta conferre, sed ob finem recreandi animum eo modo: quo modo possent alii vera intendere Sacraenta conferre, sed ob finem lucrandæ pecuniae. Et hic ludus non impedit veritatem Sacraentum, quia hic jocus est extrinsecus ipsi Sacraentali actioni. Alio modo, ut qui ludunt, intendant non vere Sacraenta conferre, sed illudere et decipere, quo modo qui Christum purpure induebant, eique dicebant: *Ave Rex Judeorum*, non intendebant eum Regem facere, sed ei illudere. Et hic ludus impedit veritatem Sacraentum, quia hic jocus est extrinsecus actioni.

Dico igitur ludum Athanasii fuisse prioris Tom. III.

generis: nam vere voluit baptizare, sed accepit eam actionem pro materia ludi, et oblectacionis. Id ita esse colligitur tum ex ipsa historia, quam scribunt Ruffinus lib. X. hist. cap. 14. Sozomenus lib. II. cap. 46. et Nicephorus lib. VIII. cap. 40. Scribunt enim hi auctores ab Athanasio solos Catechumenos baptizatos, idque omnibus Ecclesiis ceremoniis adhibitis: tum etiam ex eo, quod solent pueri serio facere res ludicas. Nam, verbi gratia, cum fingunt unum esse Regem, alias famulos, vel fingunt oppugnationem alicujus loci, vere intendit Rex eorum jubere, et illi intendunt obedire; et serio oppugnant locum aliquem, et alii serio defendunt: dicuntur tamen haec ludicra, quia sunt puerilia, et quia gratia oblectacionis suscipiuntur. Similem historiam suo tempore accidisse scribit idem Nicephorus lib. III. cap. ult.

Ad illud de nimbo, Respondeo: nihil in historia illa esse contra nos. Nam primus, qui historiam scriptit, fuit (quod sciam) Ado Trevirensis in martyrologio 8 Kalend. Septembris. Ab eo acceperunt posteriores Vincentius, speculo historiali lib. XII. cap. 102. et S. Antoninus I. par. tit. 8. cap. 1. §. 9. summe historialis. Porro Ado scribit, minimum illum nomine Genesium, coram Imperatore Diocletiano gratia irridendi mysteria Christiana, se segnotum fixisse, ac Baptismum postulasse; tum jussu Imperatoris accessit presbyterum, et exorcistam, qui eum baptizarent. Verum cum a presbytero interrogaretur, quid peteret, illum repente conversus, non flet, sed serio respondisset, gratiam Christi se petere, atque ita baptizatum vere et serio, cum et presbyter baptizare intenderet, et ille intendenter suscipere Baptismum; licet imperator adhuc crederet cum fingere. Vide Surium, tom. IV. in vita S. Genesii.

Secundum argumentum est Calvinii in Antidoto, et Kemnitii in 2. par. Examinis, loco citato, qui inde argumentum sumunt, quod si ab intentione ministri penderet efficacia Sacraenti, periret certudo, quam homo debet habere de effectu Sacraenti, et consolatio spiritualis, quia nemo potest certus esse de intentione alterius.

Respondeo, non debere hominem in hoc mundo querere certitudinem de sua salute, vel justificatione infallibilem, qualis est certitudo fidei divinae. Haec enim non convenit huic statui, de quo dicit Apostolus,

I. Corinth. X : *Qui stat, videat, ne cada!* Et Philip. II : *Cum timore, et tremore salutem vestram operamini* (1). De qua re vide Augustinum lib. II. de bono persever. cap. 43. et de corrept. et gratia cap. 43. Certitudinem autem humanam, et moralem, quae sufficiat, ut homo quiescat, ex Sacramentis habemus, etiam si pendeant ab intentione alterius. Nam cum habere intentionem sit facilissimum, nulla est causa dubitandi, an minister habuerit intentionem, nisi aliquo signo exteriori id prodat : et hoc sufficit, ut homo non queratur iterum baptizari, sed acquiescat in accepto Baptismo.

Et Nota, Lutheranos cogi idipsum confiteri etiam nolint. Nam ipsi baptizantur adhuc infantes more Catholicorum; quo circa cum adoleverint non possunt recordari, nec scire an habuerint Baptismum, nisi credere velint parentibus. Itaque parentibus credunt, qui tamen decipere possunt, et in ea acquiescent. Quanto magis poterit acquiescere in Baptismo is, qui videt se baptizari, et intelligit verba, nec habet ullam conjecturam contrariae intentionis ministri; si is acquiescit, qui tantum credit parentibus, vel amicis dicentibus, eum esse baptizatum?

Tertium argumentum est Kemnitii ex auctoritate S. Augustini lib. VII. de Baptismo cap. 33. ubi non audet definire, an Baptismus collatus per iocum teneat, sed dicit expectandam Dei revelationem. Adhuc quidam alii alium locum Augustini extract. 5. in Joannem, ubi videtur dicere, Baptismum ab ebrio collatum, esse ratum; cum tamen constet, ebrios non habere intentionem.

Addit etiam Kemnitius Innocentium Pam IV. qui teste Angelo in sua summa, sensit ad veritatem Sacramenti non requiri, ut minister gerat in mente facere, quod facit Ecclesia, imo, si contrarium gerat in mente, id est, non facere, quod facit Ecclesia, si tamen appareat, quod velit illud facere, satis esse.

Respondeo, locum Augustini esse contra adversarios. Nam in primis ibidem Augustinus dicit, se de ea re dubitasse, quia in nullo Concilio res definita fuerat : « Sed nobis, inquit, tutum est in ea non progredi aliqua temeritate sententiae, quae nullo in Catholicio regionali Concilio copta, nullo plenario

(1) I. Cor. X, 12; Philipp. II, 12.

Concilio terminata sunt. Id autem sit cura secure voos asserre, quod in gubernatione Domini Dei nostri, et Salvatoris Jesu Christi universalis Ecclesie consensione roboratum est. » Nunc autem res definita est in duabus generalibus Concilis, Florentina et Tridentina. Neque refert, quod non recipiuntur a Lutheranis; nam neque Niemand recipiebat a Donatistis in causa Anabaptismi; et tamen Augustinus ubique affirmit, rem esse certam, et definitam per illum Concilii auctoritatem. Deinde ibidem Augustinus cum dicit, petendam esse Dei revelationem, an Baptismus joco traditus, sine vera intentione conferendi sit ratus, aperte testatur non esse certum ex Scripturis, ut adversarii jactant, Sacraenta non requirent intentionem ministri. Praterea sine dubio non longe melius facimus secundum Augustini sententiam baptizando eos, qui sunt baptizati sine intentione, quam Lutherani non baptizando. Nam in re dubia prestat repetere Baptismum, saltem sub conditione, quam exponere se periculo amittendi Baptismum. Ad alium locum Augustini facilis est responsio : nam non dicit ebrii, sed ebrios Baptismum esse ratum.

Ad auctoritatem Innocentii Respondeo, Kemnitium more suo fideliciter recitasse ejus sententiam. Innocentius enim in cap. Si quis puerum, extra de Baptismo etc. postquam dixerit, Sacramentum esse ratum, etiam si minister gerat in mente non facere, quod facit Ecclesia, addidit : « Dummodo intendat baptizare, » quae verba omisit Kemnitius. Nec vero semel, sed tenet repetit Innocentius, Baptismum non esse ratum, si minister intendat non baptizare, sed tantum lavare corpus.

Unde illa verba Innocentii : « Etiam si gerat in mente non facere, quod facit Ecclesia, » duobus modis possunt intelligi; uno modo, de eo, quod facit Ecclesia, quantum ad substantiam actionis; altero modo, quantum ad effectum illius actionis. Posteriori modo intellexit Innocentius, et est sensus : Etiam si minister non gerat in mente facere, quod facit Ecclesia, id est, justificare hominem a peccatis, quia nimis putat non habere talem virtutem illam cærementiam; tamen si intendit vere facere cærementiam, quam facit Ecclesia, satis est. Priori modo accepit Kemnitius, sed perperam, quia con-

tradictorium ter ibidem habet Innocentius. Quare illud etiam Kemnitius falso imponit Innocentio, quod dixerit, Sacramentum esse ratum, si tantum appearat ministrum voluisse baptizare, etiam si revera id non intendenterit. Id enim Innocentius non dicit, sed ex verbis colligi potest.

Quartum argumentum est Catharini ex auctoritate S. Thomas, Chrysostomi, et Nicolai Pape. S. Thomas 3. par. quest. LXIV. art. 8. ad 2. dicit, ad perfectionem Sacramenti satis esse intentionem Ecclesie, quæ exprimitur in ipsa forma verborum, nec aliud requiri ex parte ministri. Quod clarissimum habet in IV. dist. 6. quest. 1. art. 2. ubi dicit, non requiri mentalem intentionem ministri, sed sufficiere expressionem verborum, in qua continetur intentionem Ecclesie. Chrysostomus homil. 85. in Joan. : « Sacerdos, inquit, lingnam et manus præbat; neque enim iustum est propter alterius malitiam ad salutem nostrum accedentes offendiri. » Nicolaus Papa ad Consulta Bulgarorum interrogatus, an baptizati a Judeo, essent rebaptizandi; respondit, non esse, si in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti baptizati essent : ubi nulla fit mentio intentionis.

Denique addit rationem Catharinus, quia nimis durum videtur, ut Deus in arbitrio impii ministri posuerit salutem hominum; et quia redditus incerta nostra justificatio. Quod tamen argumentum jam est solutum. Sed potest addi aliud ejus loco; quia inter homines, cum dominus per servum contrahit cum alio, vel mittit munus alteri, non requiritur, quia intentione servus id faciat.

Respondeo ad S. Thomam, eum docere, requiri intentionem internam ministri. Nam 3. par. quest. LXIV. art. 8. in corpore articuli, dicit, determinari debere ea, que in Sacramentis fiunt, quia ad multis usus fieri possunt per intentionem ministri. Item in respons. ad 4. dicit, ministrum, quia est instrumentum animatum, debere seipsum applicare ad opus per intentionem, qua intendat facere, quod facit Christus et Ecclesia. Item in responsione ad tertium dicit, non esse necessarium actualem intentionem, sed sufficere habitualem; et explicat, tunc esse habitualem, quando initio operis, acti intendebat facere, quod facit Ecclesia. Item in art. 9. ad 1. dicit, verum esse Sacramentum, etiam si minister non credit Sacramentum, aliquid valere, modo intendat facere, quod facit Ecclesia. Denique in art. 10. cla-

rissime dicit, requiri in ministro intentionem Sacramentum conferendi, non autem ludendi, vel jogandi, et sine ea intentione non perfici Sacramentum. Neque obstat, quod addit S. Thomas : « Præcipue quando suam intentionem exterius manifestat. » Nam vult dicere : Quando minister habet intentionem non conferendi Sacramentum, sed jogandi, sed eam non manifestat, tum Sacramentum esse nullum, sed magis esse nullum, si intentionem manifestet, quia primo modo est nullum coram Deo, secundo modo est nullum coram Doo et coram hominibus. Ad locum objectum a Catharino ex resp. ad 2. art. 8. Respondeo cum Cajetano et Soto, S. Thomam, cum dicit, non requiri mentalem intentionem ad perfectionem Sacramenti, sed sufficiere externam prolationem verborum, non loqui de perfectione Sacramenti simpliciter, sed de perfectione coram hominibus, que sufficit ad humanam certitudinem, et mentem pacandam, ut non requiratur aliud. Id quod probatur dupliceiter. Primo, quia in argumento 2. S. Thomas hoc objecerat, si requiratur intentionis mentalis, nullum posse esse certum se acceperisse Sacramentum. Responsio igitur debet intelligi de Sacramenti perfectione, quoad certitudinem, non absolute. Secundo, quia in hac solutione addit S. Thomas, sufficiere externam prolationem forme, nisi exprimatur contraria intentionis ministri, vel suscipientis, quae addit optime se habet, si agatur de certitudine, ut patet; falsa autem est, si agatur de perfectione Sacramenti absolute, ut vult Catharinus. Nam si non requiretur interna ministri intentionis, nisi prouinciandi illa verba, tum certe verum esset Sacramentum, si minister exprimeret contrariam intentionem, hoc modo : Ego non intendo baptizare, sed irridere Sacramentum, et ideo volo dicere hæc verba : Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti : imo etiam si externo gestu irrisione exprimeret, et ironice illa verba dicaret, adhuc esset Sacramentum. At S. Thomas contrarium docet, ut patuit.

Ad locum Chrysostomi Respondeo, Chrysostomum loqui de probitate ministrorum, ac velle dicere, non pendere efficaciam Sacramentorum a bonitate ministrorum, sed a bonitate Dei solius. Unde cum ait : « Sacerdos manus et linguam præbat, » excludit virtutes, non intentionem ministri. Nam vult dicere : Minister est instrumentum Dei, non

principale agens; ex hoc autem, quod minister est instrumentum, sequitur, ut non agat in virtute propria; et proinde, ut non requiratur fides, spes, caritas, aut alia ejus virtus: tamen non sequitur, ut non requiratur intentio, imo potius contra sequitur, ut requiratur, cum homo sit instrumentum animalium et rationale; et proinde debeat moveri a Deo secundum naturam suam, id est, mediante propria electione et intentione.

Dices: At ratio quam afferit Chrysostomus nimirum: Quia non est justum, ut alterius malitia alteri noceat, concludit etiam non debere pendere Sacra menta ab intentione ministri; quia tunc nocere posset minister malitia suscipientibus Sacra menta, si nimis ille occulre subtraheret intentionem.

Respondeo: Ratione illam concludere de probitate, non autem de intentione, ob duas causas. Primo, quia Sacra menta perdeant a probitate, sepiissime nocerent unius malitia alteri, quia plurimi sunt mali, et non possent Sacra menta esse rata, quia ab indelibus, vel haereticis, vel publicis peccatoribus aliquando urgente necessitate tradunduntur. At si pendeant ab intentione, rarissime nocebit malitia ministeri suscipientibus: nam intentionem omnes habere possunt, nec est ratio cur nolint. Secundo, quia justum est, ut non pendeant Sacra menta ab ea qualitate

ministri, quae non est omnino necessaria ipsi ministerio, qualis est probitas; at non erat eque justum, ut non pendeant ab ea qualitate, sine qua minister non esset minister, qualis est intentio. Adde, quod si haec ratio probaret, Sacra menta non pendere ab intentione serio tradendi Sacra menta, probaret etiam ea non pendere ab intentione faciendo actum illum extermum, quam solam admittunt Catharini et haeretic. Nam etiam hoc modo potest fieri, ut malitia ministeri noceat suscipienti, ut si quis nolit dicere verba, aut infundere aquam eo tempore, quo non inveniatur alius, qui possit aut velit hoc facere.

Et per hoc solvitur etiam illa ratio Catharini, quod sit nimis durum, salutem hominum esse in arbitrio impii ministri: nam cogitetur ipse quoque in aliquo casu id fateri. Neque debet videri durum, quod Deus permittit, ne destruat naturam hominis, aliqui etiam videretur durum, quod Deus reliquerit in arbitrio tyranni vitas multorum innocentium.

Ad auctoritatem Nicolai Papa, Dico, eum non fuisse sollicitum de intentione, tum quia ea ordinaria adest, tum quia Ecclesia non iudicat de internis.

Ad ultimum argumentum ex more humano, patet solutio ex nostra tertia ratione.

CONTROVERSIARUM

DE SACRAMENTIS IN GENERE

LIBER SECUNDUS

DE EFFECTU, NUMERO ET CÆREMONIIS SACRAMENTORUM.

QUARTA CONTROVERSIA DE EFFECTU SACRAMENTORUM.

PARTITIO HUJUS CONTROVERSIAE.

Tres sunt hujus Controversiae partes. *Prima*: An sacramenta novæ legis sint verae causæ justificationis ex opere operato. *Secunda*: An id sit proprium Sacramentis novæ legis, an vero commune cum Sacramentis legis veteris. *Tertia*: An Sacra menta novæ legis impriment animæ characterem.

Prima quæstio in quatuor capita dividetur. *Primum* explicabitur status quæstionis. *Secundo* adferuntur sententiae haereticorum. *Tertio* confirmabitur veritas, *Quarto* solventur objectiones.

CAPUT I.

Quis sit status questionis de efficacia Sacra mentorum.

Quod ad *Primum* attinet, explicandum est, quid sit, quod queritur, cum disputatur de efficacia Sacramentorum ex opere operato. Nam id adversarii, ut odiosam reddant Catholicorum sententiam, perperam exponunt.

Sunt igitur hic Notanda quatuor. Primo, statum questionis non esse eum, quem ponit Calvinus lib. IV Instit. cap. 14, §. 17. his verbis: « Tantum hic queritur, propriane, et intrinseca, ut loquuntur, virtute

operetur Deus, an externis symbolis resignet vices suas. » Haec ille. At nemo unquam istam questionem disputavit: id enim esset pepercere, an Sacra menta sint causa primaria, quod nulli unquam venire in mentem potuit, nisi furiosi. Id igitur solum querimus, an sint instrumenta Dei, id est, an Deus per sacramenta nos justificet, non autem an Sacra menta sine Deo. Sicut nemo unquam quæsivit, an faber operetur, an serræ vices suas resignet; cum constet, serræ sine fabro nihil agere.

Ex quo sequitur esse mendacium, et calumniam vanissimam haereticorum, qui dicunt, nos abstrahere homines a Christo, et ab ejus passione, et diligere signis, quia docemus Sacra menta esse causas justificationis. Nam contra potius hoc ipso trahimus homines ad Christum, et ejus passionem,